

New Sleep, William Forsythe / Gert Weigelt

Graham. Neemt men daarbij in aanmerking dat de gemiddelde carrière duur van beroepsdansers in het westelijk halfrond in de laatste kwart eeuw sterk gedaald is, dan kan aan Graham's citaat toegevoegd worden: 'it takes ten years to stay a stagedancer'.

De tijdsdruk waaronder dansers leven zet hun professe zelf onder grote druk. Ook dat verklaart het fysiek extremisme op het danspodium.

De grootste kracht van toneeldans is en blijft haar plaats-, tijd- en persoonsgebondenheid, door Rudolf von Laban ook wel 'effort' genoemd. Legitimatie van dans in theater wordt in deze tijden van onbegrensde theater- en distributietechnieken steeds meer bij de onvervangbaarheid, dus de individuele merites der uitvoerenden geplaatst. Zij en niet de hen opgelegde technieken bepalen immers de nooit te reproduceren kwaliteit en vereiste meerwaarde van een dansvoorstelling. Onder druk van de technologische vooruitgang moet theaterdans zich wel in toenemende mate richten op dat wat bijvoorbeeld de huidige driedimensionele dansopnames via het beeld-

scherm nooit aan de thuisblijvers zullen kunnen bieden. Die exclusieve beleving heeft natuurlijk altijd al in deze beroepspraktijk gegolden, maar de druk op dat streven staat op ontploffen.

Wegwerpkunst

De toegenomen beheersing van de klassieke ballettechniek lijkt gelijk op te gaan met de voortgang der techniek in het algemeen. Maar juist die tendens riep ook tegenstrijdige reacties op. Enerzijds verleidt dit choreografen tot een exploitatie daarvan ten koste van hun dansers, dus tot directe roofofbouw. Dat heeft er al toe geleid dat de gemiddelde carrière duur van een balletdanser in de laatste twintig jaar met vijf jaar is afgenomen. Anderzijds concentreert een toenemend aantal choreografen zich steeds meer op het vermogen van hun dansers om op het toneel of tijdens het produktieproces autonoom beslissingen te nemen. Maar ook deze dansers zelf zijn in of na de repressief tolerantie jaren zeventig geboren en wensen geen marionetten aan de touwtjes der choreografen te zijn.

Hoewel zij niet over sancties beschikken, willen zij hun opdrachtgevers dwingen op een andere wijze van hun expertise gebruik te maken. Binnen de moderne, kleinschalige danssector was die doorbraak in gezagsverhoudingen al veel langer gemeengoed. Hoewel in die sector elke danser medeverantwoordelijk werd geacht voor schepping en uitvoering van het produkt, ontwikkelde zich daar – o paradox! – misschien nog wel sterker en dwingender dan in het klassieke ballet – het dictaat der makers. Thans doen zich symptomen van de verzelfstandiging der dansers binnen de klassieke balletsector voor. De mate van zelfbestuur doet ook de positie van hun meest gerenommeerde choreografen veranderen. Hun oligarchisch systeem, thans internationaal beheerst door Kylian, Forsythe, Van Manen, Naharin wankelt geenszins, maar wordt wel bestookt. De nieuwkomers noemen zich 'onafhankelijken': zij willen niet meer primair ballet maken voor de overdracht daarvan aan anderen, nu én later. Er wordt juist erkend, zelfs benadrukt dat het nieuwe ballet een wegwerpkunst is, slechts